

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, június 17.

A községi iskolák államsegélye.

Nagyvárad város házi pénztárának költségvetésében az iskolai kiadások óriási összegeket tüntetnek fel. Nincsen a városnak terhe, amely évről-évre oly rohamosan növekednék, mint az iskolaügy. Negyven esztendő óta tartja fenn Nagyvárad községi iskoláit polgárainak filléreiből, mert az az összeg, a melyet az állam segély címén ad, elenyészően csekély ahhoz a horribilis összeghez képest, a melyet ma fordít a város iskolai célokra. Negyven évvel ezelőtt folyósították az államsegélyt s azóta minden esztendőben kért, könyörgött a város: emeljék föl az államsegélyt. Hasztalan.

Az eddigi kormányok büneül kell fölrónunk, hogy mindennel törődtek csak az iskolaüggyel nem. A népoktatás-ügy a legmostohább gyerek volt. Lóverseny, opera, színház, pártpolitikai célokra százmilliókat költöttek s a legfontosabb dologra, a népoktatásra egy igen csekély, alig 16 millió koronát fordítottak. A városok igyekeztek eleget tenni köteleseiknek. Óriási áldozatok árán létesíttek iskolákat, s mikor a terhek súlya alatt kezüket kinyújtották a az államhoz segélyért, kaptak kétsoros iratot: nincs pénz.

Nagyvárad városa mint minden évben, ugy tavaly is küldöttéleg járult Apponyhoz, szívtelje meg városunk pénzügyi helyzetét, haszon oda, hogy iskoláinkat tovább fejleszthesük. Apponyi ígéretet tett, *Glac*s Antal főispánnak és *Rimler* Károly polgármesternek, hogy a népoktatás ügye szívéen fekszik s hogy ez nem csupán üres frázis azt az a tény bizonyítja, hogy a miniszter képviselőjében Halász Ferenc min. tanácsos városunkba érkezett s tárgyalásokat folytatott a város intéző köreivel a szőnyegen forgó kérdéssről.

Határozat, döntés még nincsen, de biztató dolog, hogy végre valahára a tanügygyel is komolyan foglalkoznak.

Az a vita, a mely a községi és állami jelleg körül fölmerült, megjósolhatjuk, abban fog befejezést nyerni, hogy a polgári fiu és leányiskolákat átadják az államnak s akkor a város minden erejét a népiskolák fejlesztésére lehet fordítani.

Tanácskozás a miniszteri kiküldöttel.

*Glac*s Antal főispán és *Rimler* Károly polgármesteren még a mult év végén vezettek küldöttéleg Apponyhoz az államsegély felemelése érdekében. Apponyi ígéretet tett, hogy a kérdést tanulmányozni s amennyire lehet a várost támogatni fogja. Így jött le városunkba a kultuszminiszter képviselőjében *Halász* Ferenc miniszteri tanácsos, hogy a város intéző köreivel megállapodva dűlőre vigyék az iskolák továbbfejlesztésének kérdését.

Az ülésen *Glac*s Antal főispán elnökölt. A gyűlésen meghívottak közül megjelentek: *Rimler* Károly, *Vasady* Lajos, dr *Hoványi* Gyula, dr *Várady* Zsigmond, *Hlatky* Endre, *Sulyok* István, dr *Vucskics* Gyula, dr *Moskovits* József, dr *Kurländer* Ede, *Szokoly* Tamás, dr *Döry* Ferenc, *Sipos* Orbán, dr *Adorján* Emil, *Mezey* Mihály, *Réz* Mihály, *Komlóssy* József, dr *Halász* Lajos.

*Glac*s melegen üdvözlö a miniszter képviselőjében dr *Halász* Ferencet. Ismerteti a kormányoknak városunk iskola ügyeivel szemben tanusított mostoha eljárását. Örvend a mai értekezletnek, *Halász* Ferenc jelenlétében, amely kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a jelen kormány komolyan akar könnyíteni a város terhein. Fölkéri *Halász* Ferencet, ismeresse küldetésének célját és módzatait.

Halász Ferenc Apponyinak munkássága a népoktatás intenzív fejlesztésében csucsorodik ki. Kézzelel fogható bizonyossága ennek az a két törvény, amely alig ezelőtt pár héttel nyert szentesítést. Az utolsó évek kulturális haladásaiban a főszerepet a városok játsszák s éppen azért figyelembe veszi a városok népoktatási bajait.

E tekintetben a legjelentékenyebb helyek egyikét Nagyvárad foglalja el, a melynek közönsége áldozatkészségével, lelkesedésével kivette részét a kulturális haladásból. De még mindig sok a teendő. Nagyváradon 800 tanköteles gyerek nem jár iskolába. Ez ügyben a városokkal tárgyal s a feladat most megoldani azt a kérdést, miként lehetne az iskolázatlan tankötelesek iskoláztatását lehetővé tenni. Ezért jött le magával hozva Apponyinak a megoldásra vonatkozólag két proppozícióját.

A kérdés megoldásának egyik módja a községi jelleg megtartása. E szerint szervezni kell:

20 tanítói állást (az új népoktatási törvény szerint 1200 kor.)	24.000 K.
3 igazgatói körzet	900 «
20 tanító lakbéré (420 kor.)	8.800 «
3 iskolaszolga díjazása	1.920 «
Tan és írószerek	1.430 «
Dologi szükségletek	3.240 «
Tisztítás, rendbentartás	720 «
Nyomatványok, értesítők stb.	200 «
Vegyés szükségletek	624 «

összesen: 41.834 K.

A kultuszminiszter a fedezethez hozzá járul tanítónként 1000 koronával, összesen 20.000 koronával és az új törvény szerinti korpótlékkal.

A második mód az iskolák fejlesztése állami jelleg mellett. Ez ezetben az Aradon kö-

tött szerződést állítja minta gyanánt. E szerint Aradon az állam nevez ki 22 tanítót. Az iskolaépítési és föntartási költségei a várost terhelik. A tulajdonos a város marad, a haszonélvezet az államé. A beszédett 5 százalékos adó a város javára esik, ez esetben az állam fedezné a tanítók fizetését, igazgatók, hitoktatók tiszteletdíját és a tanszereket. Egyenlő képesítés esetén aradiak előnyben részesülnek. Vonatkoztatva ezt a mi viszonyainkra a tenti számítások szerint szükségelt 41.834 koronából az állam mintegy 33.000 koronát fedezné, a többi a város terhére esne.

Az ajánlott segély mint a fönti ismertetésekkől kitűnik igen kevés különbözetet mutat. *Halász* kijelenti, hogy a miniszter óhaja a községi jelleg megővése.

A kérdéshez *Döry* dr szólt elsőnek. *Halász* köszönettel fogadja az ajánlatot, de azt nem tartja kielégítőnek. Az utóbbi tíz évben a város egy fél milliót adott iskolaépítésekre. S dacára annak, hogy az iskolaügy a városra óriási terhet ró, 800 gyerek még mindig iskolázatlan. Az állami iskolák előnye mellett érvel. Beszéde abban csucsosodik ki, hogy a jövőben fejlesztendő osztályokat vegye át az állam. Ugy azonban, hogy az állam ne csupán a tanítókat fizesse, de az építkezési költségeket is viselje. Tudja, hogy az államosításnak városunkban sok ellensége van, de ő azért mégis csak az államosítás mellett van.

Hlatky Endre nagyszabású beszédet mondott, amelyben az iskolák fokozatos fejlődésére, helyzetére mutatott rá. Az előtérjesztésektől a dolog pénzügyi oldalait nem látja egészen tisztán. Ehhez hosszabb tanulmány volna szükséges, csak akkor tudná megmondani, hogy az ajánlott módok közül melyik előnyösebb. Azt azonban érzi és tudja, hogy az iskolák felállítására elsősorban községi feladat. De ehhez államnak hozzá kell járulnia, különben a köteleseget nem tudjuk teljesíteni. Hárminc éve vesz részt a város tanügyi kérdéseinek tárgyalásában s meggyőződése, hogy alig van az országban város, amely oly lelkesedéssel s oly áldozatkészséggel karolná föl az iskolaügyet, mint Nagyvárad s mégis nincs az országban egyetlen város sem, mely az állam részéről oly mostoha támogatásban részesülne, mint a mi városunk. Rámutat, hogy a város anyagi helyzete miatt a polgári fiu iskolát nem lehet fejleszteni, a leányiskola pedig ugyan ezen ok miatt olyan helyiségben van, amelyet kultur városban 24 óráig sem volna szabad megtűrni. Az elemi iskoláknál is abszurd állapotok vannak. A város 24 kiségitőt alkalmaz oly módon, mely a törvény ide vágó passzusaiival összeütöközik s ezeken évenként 16—18000 koronát takarít meg. Ezeket a törvénytelen állapotokat a szükség szűli. 1868-tól kezdve az állam mindig csak 14.000 koronával járul a terhek enyhítéséhez.

Hiába könyörögtek minden esztendőben, nem segítettek. Es ezek dacára a város nem csüggedt, mindenkor teljesítette köteleseget. Ma azt látja, hogy a kormány nagy érdeklődéssel fogott a tanügyi bajok orvoslásához. De az ajánlott összeg nem olyan, a mely tetemesen segítené a várost. A város fizet a reálért,

A mai naptól kezdve! PFAFF-nál
Valódi Panama kalapok 6 frt. 50 és 10 frt.

fönntartja a polgári és elemi iskolákat, a köz-költöt ezért jelentékenyen emelni nem lehet — de ennek nem az a megoldása, hogy az iskolákat adjuk át az államnak. Az államosításoknak a perifériákon a helye elsősorban, ott a nemzeti jellegért fölládozza a községi és felekezeti autonómiát, de a mi városunkban, ennek helye nincs. Ha az állam mindent megkaparint, burkratisus állammá fejlődik. E mellett megszűnik a közönség érdeklődése és megcsappan a lelkesedése. Es nem volna helyes, hogy a községi iskolák mellett állami iskolák legyenek, mert ez sok surlódásra adna alkalmat. Eppen ezekből kifolyólag: — felvilágosítani óhajtja a minisztert, ismerje meg alaposan a mi városunk dolgait, adjon jelentékeny segítyt, mert nincs az országnak nemesebb, lelkesebb közönsége, mint a mi városunknak. Kérdezi mi lesz az ujonnan szervezett tanítók fizetésével. A régi díj szerint hirdették meg a pályázatokat, de abból a nyomorúságos díjazásból lehetetlen megélni. Megkapják-e azok a fölemelt segítyt? A különbözetet okvetlen ki kell egyenlíteni.

Rimler Károly. Azok után a miket Hlatky elmondott, neki alig lehet szava. Egy 30 éves mult tapasztalatai tükröződnek vissza Hlatky beszédéből. Es szintén bevallja, ő van a legnagyobb zavarban. Mint polgármesterek, eki kellene irányítólag fellépni, de ő nincs abban a helyzetben, hogy határozott válasszal álljon elő. Vallamennyien érzik a súlyos terhet, a mely alatt a város görnyed, de ezért nem lehet azonnal arra az álláspontra helyezkedni, hogy az iskolákat átadják az államnak. Gondolkozóba ejti a jövő. Most szavaztak meg 300 000 koronát építésre, a polgári leányiskolát föl kell építeni, jövőben az iskolákat úgy az elemi, mint a polgárinál fejleszteni kell, a város jövedelmi költségvetését kibővíteni lehetetlen. Kéri a miniszteri tanácsost hasson oda, találjanak valami más módot a helyzet elviselhetőbbé tételére.

Sipos Orbán: A fejlődés csak az utóbbi években ilyen rohamos s ez első sorban Rimler érdeme. A régebbi kormányok egyik minisztere ajánlatot tett a városnak, hogy a polgári iskolát felépítték. Kérjék ezt az ajánlatot ettől a kormánytól is. A reálskolára fordított összeget egy idevonatkozó § alapján tekintettel a város növekedő terheire, fordítsák az elemi iskolák fejlesztésére. Az állami fejlesztés híve.

Dr Várady Zs. Mint Ő tetsége kinevezett kormányának ellenzékére örvendetes momentumot lát a mai tárgyalásban. Azt látja, hogy a kormány komolyan foglalkozik a tanügygyel. Mint ellenzék ajánlja, a felénk nyújtott kezét köszönik meg és fogadják el. Hozzá járul Hlatky és Rimler szavaihoz, de mert a Községi iskoláknak nincs jövője, az államosítást ajánlja, különben is erre garántál a kulturális fejlődés.

Dr Hoványi Gyula. A dolgozott pénzügyi szempontból bírálja el. Miután az ajánlott módok között a különbség igen csekély, nem hajlandó a község autonómiáját feláldozni. Így nagyobb lelkesedéssel, ügybuzgalommal karolják fel a tanügyet s a tanítósságot is megmentik a torzsalkodástól. Hogy a községi iskolák kora lejárt, az lehet a Várady Zsigmond dr egyéni véleménye. Az övé nem az.

Rámutat az alkotmánybiztosítókra, a hol az autonómiákat óhajtják biztosítani s jöhet kormány, amelynek elveiben sok veszedelem rejlik s akkor a tanítók vakon követik azt, a ki fizet, a kormányt. Miután az építési és fenntartási költségek mégis csak a közönség filléreiből gyülnének össze, hadd legyen meg a közönségnek a beleszólási joga. Szerinte a jövő a keresztény szocializmusé.

Dr Halász Lajos: Az államosítás mellett beszél. Az aradi mintát ajánlja elfogadásra.

Vasady Lajos. Az államosítás az államnak nem direkt célja. Ez csak ajánlott mód, eszköz, hogy az iskolák fejlesztését a város terheinek könnyítésével eszközöljék. Az eddigi államsegélyt a 14.000 koronát az 1893. évi törvény idevágó passzusa alapján nem emelheték magasabbra. A mai ajánlat az új törvény alapján történik. Részletesen fejtegeti, hogy az államosítás mellett is megmarad a közönségnek, illetve törvényhatóságnak beleszólási joga.

Dr Adorján Emil. Pénzügyi szempontból az államosítás mellett van.

Dr Vucskics Gyula: A helyzet nem olyan sötét mint a milyennek látszik. A várad összes iskolákba 11.802 gyerek jár. Ezekből a katolikus iskolákra esik 3000; az izaelitákra, a görögkeletiekre és ágostaiakra 2000 összesen mintegy 5000 tanuló. Ezek az 5 százalékos iskolai adó nélkül tartják fenn iskoláikat. Fejtegeti a várad községi iskolák helyzetét. A felajánlott államsegély igénybe-

vételével a községi jelleg megtartását ajánlja. Még a pénzügyi előny sem bírhatja arra, hogy az autonomikus jogot feladja.

Végül Halász Ferenc szavai fejezték be a gyűlést. Az itt elhangzott tartalmas beszédek közül még világosabban ismeri a képet. De döntésre még mindig nem került a sor. Itt csupán arról van most szó, miként tegyék lehetővé a 800 gyerek iskoláztatását. A különböző jellegek kérdése nagyon kidomborított, s a mai tárgyalásból kifolyólag kéri, tárgyalják ezt az ügyet az arra hivatott testület előtt, a törvényhatóság előtt, döntsenek e kérdésben mielőbb, biztosítja a várost arról, hogy a kultuskormány a legmesszebb menő jóindulattal viseltetik a várad iskolák iránt.

Ez az értekezlet volt az előcsatározása annak a küzdelemnek, amelynek színhelye a legközelebbi közgyűlés színtere lesz.

Ebéd a főispánnál.

Gyűlés után Halász Ferenc és Vasady Lajos egy kocsin a tanfelügyelőségre hejtattak, ahonnan csakhamar Glacz Antal főispán lakására mentek. Glacz Antal főispán Halász Ferenc tiszteletére ebédet adott, amelyen Halász Ferenc, Vasady Lajos, Mezey Mihály, Sipos Orbán, dr Wucskics Gyula, Sulyok István, Rimler Károly, Hoványi Gyula dr, Döry Ferenc dr, Várady Zsigmond dr, Halász Lajos dr, Adorján Emil dr, Réz Mihály, Kurländer Ede dr, Bánóczy Lajos, Komlóssy József és Moskovits József.

Ebéd alatt felköszöntőkben nem volt hiány.

Ováció a Püspök-fürdőben.

A lényes ebéd után Halász Ferenc, Vasady Lajos és Szirmay Miksa a Püspök-fürdőbe hájtattak, hol mintegy 60 tanító várta az érkezőket.

A tanítók lelkes ovációkban részesítették Halász Ferencet és Vasady Lajos kir. tanfelügyelőt és Szirmay Miksa kir. s. tanfelügyelőt. Lelkes pohárköszöntőt mondott Halászra Nagy Imre mezőtelegdi áll. igazgató. Halász a tanítósság magasztos hivatásáról, jobb jövőjéről beszélt. Glacz Antal főispánon, Rimler Károly polgármesteren kívül ott voltak Halász Lajos, Mezey Mihály, Komlóssy József Döry Ferenc stb.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából.

Kiadja a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya.

A magyar történelemnek legzavarosabb része a protestantizmus elterjedésének s az ellenreformáció hatalmas restaurációjának kora. Ha valahol, úgy itt hiányzik az eseményeknek objektív megvilágítása. A valóban tudományos módszer helyét nemzedékről-nemzedékre átszálló egyoldalú s nem pártatlan közvélemény foglalta el s míg a védelmi helyzetbe szorult protestantizmus a maga szempontjának kedvező okmányokat lázas szorgalommal előszedte a levéltárak poros aktái közül, addig a pozíciójában bizakodó magyar katolicizmus részéről aránylag kevés történet a hitújításkori eszme- és érdekharcok rugóinak és mivoltának kellő tisztázására.

A meggyökeresedett balvélemények ellenében a tények és adatok kéréllhetetlen és vissza nem utasítható falanxával kell sikra szálnunk. Csakhogyan ezek eleddig nagyobbbrészt az ország különböző részein a levéltárakban voltak elrejtve s azokhoz csak nagy fáradsággal, idővesztéssel férközhettek tudósaink, amit pedig publikáltak, az is úgy szét volt szórva a különböző szakmunkákban, hogy azoknak számon és kéznél tartása legfeljebb egy-egy ritka buzgalmu és memóriájú történetbuvárnak sikerülhetett.

A Szent-István-Társulat Tudományos és

Irodalmi Osztálya segített történettudományunknak, sőt egész kulturánknak e bántó visszahívásán. Megbizta a magyar egyháztörténelem néhány jeles munkását a hitújítás kora egyháztörténelmi emlékeinek összegyűjtésével, az összegyűjtött anyagot pedig hatalmas kötetekben kiadta. Bunyitay Vince, Rapaiics Rajmund és Karácsonyi János vegezték a gyűjtésnek és sajtó alá készítésnek nagy munkáját, végezték pedig e munkát olyan eredményesen, hogy az Egyháztörténelmi Emlékek eddig megjelent három kötete nemcsak tárgyának fontosságánál, hanem a gyűjtés kiterjedésénél és alaposságánál s az oklevelek közlésének kifogástalanságánál fogva is, a legjobb ilyenemű magyar tudományos munka. A levéltárak eddig ismeretlen okmányai épen úgy együtt vannak e kötetekben, mint a már eddig itt-ott publikált anyag s használatukat a kötetek berendezése, a történeti sorrend, a pompás indexek a művelt laikusra nézve ép oly könnyűvé teszik, mint kellemessé a historikusra nézve.

A számbavehető kritika a legnagyobb lelkesedéssel fogadta e nagy munkának már legelső kötetét s az azóta megjelenő hazai és külföldi történeti művek jegyzeteinek bizonyossága szerint a szakemberek ugyancsak felhasználják az oklevéltár kincseit. Legkiválóbb magyar történelmi folyóiratunk, a Századok az őszinte elismerés hangján méltatta; az első németországi történelmi közlöny, a Jahresbericht der Geschichtswissenschaft, hasonlóan emlékezett meg kötetéről; a francia Polybiblion is már két ízben foglalkozott vele a legnagyobb dicsőretekkel s — legalább közvetve — Akadémiánk is kifejezte elismerését, mert ez oklevéltárnak nem

csekély része volt abban, hogy a szerkesztők egyike: dr Karácsonyi János 1904. május hó 13-án akadémiai rendes tagnak megválasztott.

Három kötet hagyta már el a sajtót. Az első az 1520—1529., a II. az 1530—1535., a III. pedig az 1535—1541. közé eső évekből származó emlékeket közli. Mindegyik kötetben ott vannak nemcsak az oklevelek, hanem az egykoru történelmi munkák idevágó feljegyzései is s így e kötetekben együtt van azon kor egyháztörténelmének minden forrása. Eddig a protestantizmus terjedésének ideje történetmunkának legzavarosabb kora volt, e kötetek megjelenése után pedig nincs is kora vagy kérdése a magyar históriának, amelyikről annyira biztosak lehetnének ismereteink, mint épen ezen időszakról. A politikai-, irodalom-, művelődés és családtörténelem munkásai előtt is gazdag bányája nyílik meg e köteteknek s erős a hitünk, hogy e diplomatarium után nem sokára meglesz a reformáció elterjedése korának kifogástalan egyháztörténelmi feldolgozása is. Történetírónak még nem igen alapozták úgy meg a munkáját, mint ahogyan meg van alapozva azé, aki a XVI. század magyar egyháztörténelmét akarja elkészíteni.

Közönyvtárakban, iskolai, szemináriumi gyűjteményekben s egyházunk és hazánk multja iránt érdeklődők magánkönyvtárában is nélkülözhetetlen munka az Egyháztörténelmi Emlékek. Mint a szótár vagy lexikonra, úgy rá van utalva minden historikus s a sokféle keresgélésnek ezer kellemetlenségétől menti meg a kutatót. Ára egy-egy kötetnek 20 korona. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében (Budapest, IV., Kecskeméti-utca 2.)

Vacsora a kir. tanfelügyelőnél.

Azután a tüntető óráció után, amelyben a tanítók Halász és a kir. tanfelügyelőség tagjait részesítették eltávozásuk alkalmával és — az esti órákban, — Vasady Lajos kir. tanfelügyelőnél igen szükkörü vacsora volt, a melyen a város és megye tanügyi kérdései is szőnyegre kerültek. A vacsorán Halász Ferenc, Glac Antal főispán, Rinler Károly polgármester és Mezey Mihály voltak jelen.

Halász elutazása.

Tegnap reggel Halász Ujfalura és Derecskére utazott az ottani iskolák meglátogatására, a honnan a fővárosba tér vissza.

ORSZÁGGYÜLÉS.**A képviselőház ülése.**

Budapest, június 17.

Elnök: Rakovszky István.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése s egyéb irományok bemutatása után

Elnök: Jelenti, hogy Jekelfalussy Lajos képviselő ur megrongált egészségének helyreállítása címén hat heti szabadságot kér.

A Ház a kért szabadságot megadja.

Következik a török beviteli értékvmok telemeléséhez való hozzájárulásáról a kereskedelmi miniszter által benyújtott 585 törvényjavaslat tárgyalása.

A Ház a javaslatot úgy általánosságban, mint részleteiben vita nélkül fogadja el.

A törvényjavaslat harmadszori olvasása a legközelebbi ülés napirendjére tüzetik ki.

Elnök: Következik a vasuti szolgálati rendtartásról szóló törvényjavaslat.

Bauer Antal: Tisztelt Ház! (Halljuk! Halljuk!) Nem bírom annyira a magyar nyelvet, hogy beszédemet magyarul mondhassem el. (Beszédét aztán horvátul folytatja. Közben rossz magyarsággal citál a törvényjavaslatból.

Pop Cs. István: A most beterjesztett javaslatokat általánosságban sem fogadja el. Lehetetlennek tartja, hogy a két javaslatot egyszerre junktim alakjában tárgyalják. Arra kell törekedni, hogy a népet a szociális kérdés megoldásában egy jobb hazába kell elvezetni.

Somosich Tihamér gróf: Éljen az új Mózés!

Pop Cs. István: Igenis óhajtható volna, hogy mint Mózes száraz lábbal vezessék át a munkásokat a boldogulás útjában álló nagy tengeren.

Elnök: Ismételen kéri a szót, hogy közeledjék a tárgyhoz, különben megvonja a szót.

Pop Cs. István. T. képviselőház! Igazán zavarban vagyok. (Nagy derűtség). A szóelőz után rátér a vasutasok memorandumára. Ő a munkások érdekeit igen fontosnak tartja. A vasuti munkások meglennének a javaslattal elégedve, ha 8—9 órai munkaidejük volna s nem 10 és 11 és ha lakáspénzüik szerencsésben lett volna rendezve. A vasutasok kívánják, hogy legalább az apróbb munkáktól lennének

felmentve. Ami a rendtartást illeti kifogásolja, hogy kiterjed mindenkire a jogtatálya. A munkásokra és más alkalmazottakra úgy, hogy egy egész hadsereg áll elő, mely rendtartás alá tartozik. A szónok ezután beszél arról, hogy ha a vasutasokat közhivatalnokoknak minősítik, mennyire megszorodik a kuriának a dolga. Erről hosszasan cincerizál.

Elnök: Képviselő urtól megvonva a szót. Ki következik?

Cserovác István horvátul beszél a javaslat ellen, azaz folytonosan felolvas.

Návay alelnök figyelmezteti, hogy ha tovább is folytatja beszéde felolvasását, megvonja tőle a szót.

Cserovác István folytatni akarta felolvasását, mire

Az elnök megvonja tőle a szót.

A horvátok néhány percig zajongtak, de alig csillapult el a zaj, felállott

Vlád Aurél, hogy szóljon a házszabályok helyes értelmezéséhez és helyteleníti, hogy az elnök Popp Cs. Istvántól megvonja a szót. Ettől a horvátok is kedvet kaptak.

Popovics Dusan kijelenti, hogy tud ugyan magyarul és magyarul akart szólni, de az elnök eljárása miatt most horvátul beszélt.

Az elnök: Ha magyarul is tud a képviselő ur, akkor elvárhatnók, hogy magyarul szóljon.

Popovics Dusan mégis horvát nyelven beszélt és azt vitatta, hogy Cserovác nem a saját beszédét olvasta, hanem a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat szakaszaiból idézett. De mivel beszédében Popovics is eltért a tárgytól, az elnök tőle is megvonja a szót.

Oriási zaj támadt erre, miközben felállt szólásra Wekerle Sándor miniszterelnök.

Komoly intelem.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Körülbelül egy hét óta igen nagy szomorúságot okoz a kormánynak, hogy amikor a kormány oly nagy előzékenységet tanúsított Horvátország iránt, hogy ahhoz hasonlót a horvát képviselők 44 év óta nem tapasztalhattak, a kormány célját félreismerve és saját érdekeiket is vesztélyeztetve úgy visszaélnék a kormány türelmével és olyan tételeket hangoztatnak itt, melyek egyenesen a magyar állam egységének a megbontására vezetnek. Kéri, hogy a képviselőház méltóságtejes türelemmel tanácskozzék, hogy egy időre még megőrizze higgadtságát.

— Ha önök — fordult a miniszterelnök a horvát képviselőkhöz — megbecsülik a feladatukat és úgy mernek a szemünkbe nézni, hogy igazat védenek, akkor lehet szerepük a magyar országgyűlésen, de ha itt a tanácskozást lehetlenné teszik, a legszigorubb rendszabályokat fogom alkalmazni önök ellen, mert bármily nagy is a türelmünk az igazság védelmében, gondoskodva van arról, hogy legyen oly armaturánk, melyet a visszaélések ellen alkalmaznunk lehet.

Ismerem a feladatokat, melyeket a kormány megoldani hivatott, azért komolyan kérem önöket, hagyják abba ezt az eljárást, hogy előre nem látható hosszú időre szóló bonyodalmaktól megmentsük Horvát- és Magyarországot. (Zajos helyeslés és taps.)

Zárt ülés.

Elnök Jelenti, hogy husz képviselő zárt ülés elrendelését kérte.

A konsternáció nőttön nő. Az aláírók felolvasásakor kettinik, hogy a harmadik az aláírók közt Mihályi Tivadar, utána negyedik Vlád Aurél.

Felkiáltások: Ime a horvátok nyíltan egyesültek a nemzetiségiekkel.

Lengyel Zoltán az első szónoka a zárt ülésnek. Elítélendőnek tartja, hogy a nemzetiségiek szövetkeztek a horvátokkal. Birálja az elnök eljárását és azt nagyon előzékenyek tartja.

Návay alelnök kijelenti, hogy az elnök eljárásának tárgyilagossnak kell lennie.

Popovics Dusan tiltakozik a vád ellen, mintha ők a nemzetiségiekkel szövetkeztek volna. A horvát képviselők nem akarják a tanácskozást megakadályozni, hanem csak jogaiknak akarnak érvényt szerezni.

Vlád Aurél szintén tiltakozik a szövetkezés vádjá ellen. Őket csak Rakovszky alelnök eljárása háborította fel.

Ugron Gábor hosszú beszédben figyelmezteti a horvátokat, hogy a magyar kormány türelme is elfogy és felidézük a harcot, a magyar képviselőház azt is felveszi és majd akkor fog elválni, most-e, vagy a jövőben lesz-e jobb dolguk a horvátoknak.

Supiló Ferenc és Szentiványi Arpád fel szólalásával a zárt ülés 3 órakor véget ért.

Elnök ezután megállapítja a holnapi ülés napirendjét és berekesztette az ülést.

A vasutállomás kibővítése.

— A miniszter leirata. —

Pár nappal ezelőtt már említettük, hogy a nagyvárad vasutállomás munkálatait még ez évben megkezdik.

A kibővítésre vonatkozólag április hó 27-én tartották meg a közigazgatási bejárást.

A kereskedelmi miniszter most, bizonyára csak tévedésből, Nagyvárad városa helyett Biharmegye közigazgatási bizottságához leiratot intézett a pályaudvar nagyarányú kibővítése tárgyában, amelyben a közigazgatási bejárásról felvett jegyzőkönyvet jóváhagyta.

Kijelenti továbbá a keresk. miniszter, hogy a kibővítési terveket jóváhagyja; megadja továbbá a kibővítéshez; a kocsiközlekedésre is alkalmas felüljáró ut építéséhez s a velencei és nagyvárad állomások között lefektetendő második sín pár részére szükséges területek kisajátítási jogot s végül mindeme munkálatok megkezdésére felhatalmazza a magyar kir. államvasutak igazgatóságát.

Értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy a Poyárná ház lebontása miatt

Valódi panama kalapok igen nagy választékban kaphatók. Telefon szám 553.

uri-divat és fehérenemű üzletemet

a színházzal szemben levő árubóda helyeztem át s az árusítást leszállított **Erak** mellett megkezdtem.

Dénes B. Béla.

A közigazgatási bejárás során, mikor arra tértek át, hogy az Epreskertől az országutat egyenes irányban áthelyezik a szántóföldekre s a mostani ut egy részével kibővítik az állomást, az Epreskertből elfoglalandó területért cserébe a város képviselői azt a területet kérték az államvasutaktól, amely a Városliget mellett az ut oldalánál az államvasutak tulajdonában van. A miniszter leiratában kijelenti, hogy ezen a szivattyu-telephez tartozó területet nem engedi át a városnak, mert a kettős vágány kiépítése esetén szüksége lesz a vasutnak erre a területre.

Az aluljárókra nézve, (Kórház- és Kálvária-utcákon és a hegyi utaknál) kijelenti a miniszter, hogy azok rendezése az államvasutak kötelessége, azonban a városnak meg kell fizetni azt az 1000 koronát, amelyet a kórház-étcai hid átépítéséhez való hozzájárulásként megajánlott.

A pályaudvaron a kibővitessel egyidejűleg két fordító korongot kell felállítani s legalább az egyiknek mechanikai erővel kell működni, de jobb lenne, ha mindkettőt ilyen szerkezettel látnák el. A fordító korongoknak legalább 20 méter átmérőjűeknek kell lenni, mert az Atlantic és Goliát mozdony-typusu gépek megkivánják a 20 méter átmérőt.

A városra rendkívül fontos a két állomás közötti kettős vágány elkészítése, mert ez alkalmat ad arra, hogy a vasutnak Kórház-Kálvária-utcákon és a hegyi utaknál levő keskeny kőhidakat megfelelően kicseréljék, az utca forgalmához képest. A közigazgatási bejárásnál volt-e gondjuk erre a város képviselőinek. Amit 1869 ben a város ügyeinek intézői megengedtek, csak most van alkalom helyrehozni. Ha most elmulasztják, egy századig sem lesz alkalom a hiba reparálására. Majd elvállik, hogy mit tud most kivinni a város.

Pórujárt gazemberek.

Tenkei tudósítónk borzalmas hírről ad tudósítást, mely két ember hátborzongató bűnhődéséről számol be.

Vasad községnek valóságos rémei voltak Nyerkán Karácsony és Tojka Flórián. Ez a két ember képes volt az egész községet rettegettségben tartani, alattomos bosszújával.

Az utóbbi időben a fiatal legények között egy Duló Tivadar nevű 21 éves legény tűnt fel bátorságával és nagy testi erejével. A két ember ezzel a legénnyel is kikötött, azonban ennek nyugodt természete, de leginkább nagy ereje visszariasztotta őket attól, hogy nyíltan merjék bántani.

Vasárnap délután Nyerkán Karácsony és Tojka Flórián valami csekélység miatt beleköttek Dulóba. Duló azonban észrevette, hogy ezek verekedni akarnak, nem szította a veszedéket, mire ezek kénytelenek voltak eltávozni. Távozás előtt azonban megigérték Dulónak, hogy el teszik láb alól.

A veszedelmes fenyegetést tudva Duló, azt mondta nekik:

— Nappal nem félek tőletek, éjjel meg fel vagyok fegyverkezve.

A két ember ekkor elvált Dulótól s megbeszélték, hogy az éj folyamán végre hajtják fenyegetésüket.

Duló, aki szüleinél lakik, az egész ügyről nem szólt semmit senkinek, s nyugodtan tért feküdni a pitvarba, mely közvetlen az udvarra

nyílik. Lefekvés előtt azonban fekvőhelye mellé csupa elővigyázatból egy földverő bunkót tett.

Ejtél tájban Duló Tivadart álmából gyanus lépések zaja verte fel. Előbb azt hitte, hogy csak álmodik s ismét aludni próbált. Az előbbi léptek azonban most már közvetlen mellette hallatszottak, mire felült fekvő helyéből. Közvetlen az ágya mellett ott állott Tojka Flórián, aki egy hatalmas bottal ép le akart sujtani rá.

Duló az első pillanatban átlátta a helyzetet, felugrott s a támadás ellen védte magát. A mellette lévő bunkót felkapta s azzal úgy ütötte fejbe Tojkát, hogy ennek koponyája szétesett.

A lárma az ajtóban őrt álló Nyerkán is belépett, hogy a szükséghez mérten segítségére legyen társának. Mikor látta, hogy társa a földön fekszik, megtámadta Dulót, aki azonban ügyesen kerülte ki a neki mért csapást, s a még nála levő bunkóval Nyerkánt is fejbe vágta. Nyerkán az ütés következtében azonnal meghalt.

Az eset híre még az éj folyamán elterjedt a községben s a lakosság valósággal megkönnyebbülve lélegzett fel, hogy megszabadult a rémektől.

A hatóság azonnal megindította a vizsgálatot a borzalmas ügyben. Az ügyészség a tenkei járásbiróságot bízta meg a vizsgálat vezetésével.

A járásbiróságtól dr Papp Károly albiró vezetésével dr Sebes és dr Elek Sándor községi orvosok tegnap délután 3 órakor kiszállottak a két ember felboncolása és a helyszíni vizsgálatok megtartása végett.

Duló tettét önvédelemből követte el, mit mi sem bizonyít jobban a két hullánál, mely a Duló lakásán fekszik.

UJDONSÁGOK.

* **A város jutaléka a villamosvasut jövedelméből.** A nagyvárad villamosvasut mult évi forgalma, mint már említettük, dacára, hogy csak csonka volt, mert csak kilenc hónapra terjedt, minden várakozáson felül eredményes volt. Mikor a szerződésben a város részesedéséről szóló szakaszt tárgyalták, olyan megjegyzések hangzottak el mindkét részről, hogy ezen szerződési feltételre majd csak évtizedek múlva kerül a sor. És már az első csonka évben 4065 korona jutott a városnak. *Ragány János* v. főszámvevő jelentést tett a polgármesternek, hogy a vasutársaság mérlegét átvizsgálta és a város részesedését ezen összegben helyesnek találta. Kéri, hogy a polgármester intézkedjék a 4065 koronának a városi pénztárba való befizetéséről.

* **Szakiparosok figyelmébe.** A nagyvárad kir. törvényszék elnöke a törvényszék elhelyezéséről szolgáló épületen szükséges és 1679 K 96 f.-re előirányzott közműves és ezzel kapcsolatos vízvezetési, kályhás-, mázoló, stb. munkálatok biztosítására pályázatot hirdet. Pályázati határidő: 1907. július hó 1. A munkálatokra vonatkozó részletes feltételek a nevezett kir. törvényszék irodaigazgatójánál a hivatalos órákban megtekinthetők. Nagyvárad, 1907. június hó 15. A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara: *Huzella Gyula* kir. keresk. tan., elnök, dr *Sarkadi Lajos* titkár.

* **Egy városi ingatlan eladása.** A Vadász és Grósz cég átvette a Bodánszky

Lipót-féle kocsigyártó telepet, s nagy gyártelepet szándékozik felállítani. Kéri a várost, hogy a Sztaroveszky-utcán levő volt Fűzeséri-laktanya épületét és telkét 30000 koronáért adja el nekik. A mai bérjövedelem ezen árnak felel meg az ajánlattevők szerint. A kérvényben az iparpártolást említik. A városnak kell, hogy valamit csináljon ezen ingatlannal, mert a telek hátsó részén leégett istálló most is úgy hever romokban, mint a tűz eloltása után. 30000 korona pedig olyan ár, amelyért nem kótya vetyélheti el a város ezt az óriási telket a legtormásabb ponton, annál is inkább, mert nem olyan iparról van szó, amely új, hanem olyanról, amelynek nagyobb alapokra tekintése sok kisebb iparosnak csinál konkurenciát. A város éppen ezen épület miatt engedett költözni egy olyan ipartelep, amely az egész monarchiában nincsen, pedig az 36000 koronát ígért a telekért. Adja el a város ezen ingatlant, de nem olyan poton áron. Vagy Nagyváradon csak a városi ingatlanok értéke nem emelkedik?

* **Járvány a megyében.** Biharmegye több községben már hetek óta terjed a számarhurut járványa, ez a speciálisan gyermekbetegség. Különösen az élesdi járás több községében, mint Erköllő, Pestyere, dühöng a járvány, úgy hogy utóbb alig volt iskolába járó gyermek. A kinzó számarhurut csak a beállott jobb idők óta kezd alábbhagyni makacsosságából, amit elősegi a hatóság intézkedő közbelépése is.

* **Hajsza a tolvaj után.** Tegnap délelőtt nagy hajsza vonta magára Gilányi-utca és a szomszédos területek lakóinak figyelmét. Egy Salamon József nevű mikenércsi péksegéd tegnap délelőtt szállást kért Mohós Lajos szabómesternél. A pék mikor egyedül maradt, Mohós asztalfiókjából 100 koronát lopott ki s azzal eltűnt. Az esetről tudomást szerzett Zsoldos rendőr, aki el is fogta a tolvajt. Mikor azonban be akarta kisérni, Salamon elszökött tőle. Zsoldos másfél órai hajsza után végre is elfogta a tolvajt s megkötözve a rendőrségre kísérte.

* **Halálozás.** Részvétel értesülünk, hogy *Buzássy Mária*, életének 53-ik évében vasárnap meghalt. Az elhunytban *Buzássy Albert* vasúti főmérnök és *Buzássy József* asztalos testvérüket gyászolják. Temetése ma, június hó 18-án délután 5 órakor lesz a Csengery-utcai gyásháztól.

* **Elpusztult gát.** A Körözs áradásából keletkezett károkról egymásután érkezek be a főszolgabírói jelentések. Legujabban a vaskóhi főszolgabíró jelentette az alispánnak, hogy P. P. Cziganyesd község határában lévő s a dragonyesdi Körözhid védelmére készült kőgátat a megáradt Feketekörözs áttörte s teljesen elpusztította. A főszolgabíró sürgős intézkedést kér, mert egy újabb áradás eltekintve attól, hogy a hidat is elviszi, a községnek ki. zámit-hatatlan károkat okozhat.

* **A lovassági távirászkok gyakorlata.** A temesvári hadtest parancsnokság átiratilag értesítette Biharvármegye alispánját, hogy az össz ontosított lovassági távirászkok a jövő, július hó 15 től kezdődőleg augusztus 3-ig Nagyvárad környékén harcserű gyakorlatot fognak tartani *Schmid Hugó* vezérkari őrnagy vezetésével. A hadtestparancsnokság kéri az alispánt, hogy intézkedjék, miszerint a katonaság részére 15 kilométer közlet legyen teljes biztonságban, nehogy a táviró drót huzalai valahogy idegen kezek által megrongáltassanak.

* **Vizsgálat a piacon.** Az újabb időben szigorubban kezdi ellenőrizni a rendőrség a

piaci árakat s így már is észrevehető a változás, mely az eddig üzött visszaéléseket követi. Legutóbb az eszések után tetemes gomba mennyiséget semmisített meg a rendőrség. A tegnapi megtartott piaci szemle alkalmával Veress György örmester öt tejes kocsi vitetett be a rendőrségre, hol a kocsiokról tetemes vízzel kevert tejet koboztak el. A tej hamisításán kívül bünhödni lógnak még az árusok azért is, mert az edény, melyben a tejet árulták, tisztátalan volt. Az árusok peceszőlősi és nagyvárad lakosok, kik egyedül a tejkereskedésből tartják fenn magukat.

*** Halállal végződött játék.** Nagylétáról jelenti tudósítónk, hogy ott Papp János 9 éves gyermek hatod magával a község határában levő Cserepes tanyára ment ki s ott játszani kezdtek, miközben a gulyaitató kut kávájára is felmászott. Papp János, aki szintén felmászott a kut kávájára, megszédült és belezuhant a kutba. A megkísérelt mentés sikertelen volt, mert a gyermek mire felszínre jutott, már halott volt.

*** Elpusztult község.** Háromszékvármegye egyik legvirágzóbb községe Felsőcsernánt csaknem teljesen elpusztult a legutóbb dühöngött óriási tüzvesz következtében. A tűz 129 gazdának pusztította el teljesen a házat, valamint megtakarított gabonáját. A kár 100.000 koronára tehető, melyből 18447 korona térül meg biztosítás folytán. A legtöbb gazda a kol-dusbotnak néz elé, mert a tavaszi rossz időjárás következtében a vetések nagy része is elpusztult. A nyomorba jutott gazdák ügyét a vármegye magáévá tette s átiratlag fordult segélyezésért minden vármegyéhez, hogy közadakozás útján némileg elviselhetőbbé tegyék az annyira sujtott gazdák helyzetét.

*** Halálos villámcsapás.** Nagybárd község határában vasárnap délután valóságos istentéleli idő volt. Sűrű villámcsapások földet rázó dörgések tették félelmissé az időt. A rettenetes vihar elvonulása utána néztek, hogy miben tett kárt a vihar s eközben a mezőn egy gyermek hullát találtak megszenesedve. A megtartott vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a hulla Ribár János 11 éves gyermek hullája. A községi orvos a halál okát a villámcsapásnak tulajdonította.

*** Nem engedték Amerikába.** A lelketlen kivándorlási ügynökök olyanokra is juttatnak Amerikába szóló hajójegyeket, akiket nem engednek partra szállani s így vissza kell őket hozni. Az elutazás előtt tehát jól megfigyelik, hogy kik szállanak hajóra. Portörő Gábor álmosdi fiú is egy ilyen uton szerzett hajójegygyel akart az új hazába menni, azonban Fiuméban elkobozták tőle a hajójegyet s őtet pedig hazaszállították, mert még csak 15 éves. Most otthon elmélkedhetik csendes falujában a mozgalmas amerikai életről s a temérdek kincsről, amire az új világban bizton számított.

Népünnepély a Rhédey-kertben.

— A Nőegylet mulatsága. —

Amint előre látható volt, ragyogó nap-sugár, ragyogó jókedvet varázsolt vasárnap a Rhédey kert fái alá. A Biharmegyei és Nagyvárad Nőegylet népünnepélye pompásan sikerült.

Délután 3 órakor kezdődött az ünnepély. A Rhédey-kert köröndjét elzárták s a felállított sátrakban megkezdődött a »vásár«. Annyi bizonyos, hogy ennél szebb »nagyvásár« ritkán lát az ember. Egyik sátorban süteményeket, fagyaltot, másikban bort, sört, harmadikban hideg ételeket, negyedikben specialitásként friss virslit melet, melet, melet és

még ki tudná mind elsorolni, mit árultak Nagyvárad előkelő hölgyei, szép asszonyai és leányi.

Közben volt program szerint kocsis- és csacsikorzó, versenymászás és szerencsehalászat. Mindehhez a körönd szélén a katonazenekar adta meg a kíséretet; azonban most a derék csebehet lefőzte — egy verklis. Annak sokkal nagyobb közönsége akadt, még pedig azért, mert a körönd közepén ütvén fel sátorfáját, egy élelmes fiatal ember melléje szegődött.

— Tíz fillér egy tánc jótékony célja!

A jótékony táncnak mihamar sok pártolója s még több nézője akadt. A vállalkozó szellemű ifju győzte egy óráig a táncot — és a verklit. Kintornára, csupasz földön olyan vígan jártak, mintha Bura húzta volna a Katolikus Kör bálján.

Késő estig tartott a sürgés-forgás, a tréfa és a jókedv. Este lett, este lett — de nem nyugalomka mentek, hanem a Sport pavillonba, ahol aztán cigányzene mellett pompás hangulatban sokáig táncolt a fiatalság. A Nőegylet nemcsak szép anyagi eredményre, hanem a jól sikerült mulatság erkölcsi sikerére is büszkén tekinthet s igazi hálával lehet a népünnepély buzgó, agilis rendezősége iránt.

Baleset a kocsikorzón.

Sajnálatos baleset történt a kocsikázás alkalmával.

Somogyi Károly odaadta a kocsiját és lovát a népünnepélyre. Tíz fillér lefizetése ellenében joga volt bárkinék a kocsival a köröndön egyszer körülhajtani.

Balkányi Lajos kereskedősegéd is felült a kocsira. Volt 5 krajcárja, de nem volt 5 krajcárt érő kocsihajtó tudománya, vagy a közönség nagy tolongása zavarta meg, elég az hozzá, hogy rövid kocsikázás után rémült sikoltozás támadt körülötte.

A kocsit elütötte Keller József nyugalmazott őrnagy leányát, Ilonkát, még pedig oly szerencsétlenül, hogy feje súlyosan megsérült, a kocsit legázolta és eltörte a karját. A súlyosan megsérült fiatal urleányt azonnal ápolás alá vették, de a mentőkre volt szükség, hogy haza lehessen szállítani. A kocsikázást természetesen azonnal beszüntették.

Keller Ilonka értesítünk szerint hosszabb ideig fekvőbeteg lesz; sérülései súlyosak, de szerencsére nem veszélyesek.

A baleset igen kellemetlenül érintette a rendőrséget, mely a szükséges elővigyázati intézkedéseket mind megtette; a jó kedv csak hosszabb idő multával tért vissza előbbi medrébe.

TANÜGY.

Kézügyességi kiállítás.

A nagyvárad-ujvárosi róm. kath. elemi fiúiskola helyiségében tegnapi kezdődtek meg a szokásos évvégi vizsgálatok. Délután az I. és II. osztály vizsgálati folytak, délután pedig a tornavizsgálatot tartották meg. Ma délelőtt a III., holnap pedig a IV. osztály vizsgálatait tartják.

A tegnapi vizsgálatokon nagyszámu közönség jelent meg s a legnagyobb érdeklődéssel hallgatták a gyermekek feleleteit. Az intézet tanítótestülete a készült kézimunkákból az első emeleti szertár helyiségében egy minden tekintetben sikerült és tanulságos kiállítást rendezett, mely a legkellemesebben lepte meg a nagyszámu látogatókat.

Tudvalevő dolog, hogy ugy az egyházi, mint az állami tanterv a népiskolában kötelezővé tette a kézügyességi oktatást. Sajnos azonban, hogy a tanítótság egy része szinte irtózik tőle. Az újvárosi róm. kath. elemi fiúiskola tanítói ugy látszik nem ezek közül a tanítók közül valók. Erre vallanak legalább azok a csinosabbnál-csinosabb tárgyak, melyeket igazi lelki gyönyörűséggel néz a látogató.

Papírfüzések, kivágások, hajlitott papiros játékok, legyezők, dobozok stb. mind a gyermekek kiváló ügyességéről és a tanítók hivatás-szeretetről tanuskodnak. Az agyagmunkák egyike-másika szinte meglepi a látogatót Gyümölcs utánzatok, cimerek, térképek, levelek stb. szépen csoportosítva várják a látogatót. Egyik másik igazán csinos munka. Így egy negyedik osztályos tanuló szobrai és domborművei általános feltűnést keltenek. Ebből a fiúból, ha pártfogója akadna, valódi művész válhatnék.

A kiállítás a vizsgálatok ideje alatt tolyton nyitva áll s valóban érdeme a megismerésre. Szívesen hívjuk fel rá e helyen is az érdeklődők figyelmét.

TÁVIRATOK.

A kiegyezés.

Budapest, június 17. A képviselőház miniszterelnöki szobájában ma délelőtt 11 órakor háromnegyedórát tartó tanácskozást tartottak a kiegyezés tárgyában. A tanácskozáson részt vettek Wekerle, Kossuth, Apponyi, Darányi miniszterek, Sztéryni államtitkár, Lersch és Ottlik min. osztálytanácsosok. Lersch és Ottlik mint szakelődök ma este vagy holnap reggel Bécsbe utaznak, hogy ott az osztrák kormány szakelődőivel a vasúti tarifák tárgyában a kormány utasításai értelmében tanácskozzanak.

Minisztertanács.

Budapest, június 17. A kormány tagjai Andrassy és Zichy Aladár kivételével ma délben 12 órakor a képviselőház miniszterelnöki szobájában tanácskozássra gyűltek össze. A tanácskozás a politikai helyzet, a kiegyezés és a horvát obstrukció körül folyt és szinte másfél óráig tartott. A folyosón Wekerle nyilatkozatát a képviselőházban erősen kommentálták a képviselők és azt a konkluziót vonták le belőle, hogy Wekerle az erősebb rendszabályok alkalmazása alatt a horvát tartománygyűlés feloszlását értette, ha a horvát képviselők tovább is makacsul akadályoznak a tanácskozás rendes menetét.

A horvát válság.

Budapest, június 17. A horvátok ma formális értekezletet nem tartottak, de magánbeszélgetések történtek különösen Drolubeszky körösi püspök és Holló Lajos meg Bethlen Tivadar gróf között. A magánbeszélgetések alatt mindkét részről kifejezésre jutott, hogy nem volna helyes most kenyértörésre vinni a dolgot. A horvátok elismerik a magyar kormány teljes loyálisát velük szemben s így a békés megoldásra meg van a teljes kiállítás.

Elpusztult város.

Budapest, június 17. A Daily Expressnek jelenik, hogy Portugália egyik városa, Kivilhav teljesen elpusztult. A lakosság közül 30 odaveszett és nagyon sokan megsebesültek a tűz következtében. Általánosságban azt hiszik, hogy a város anarchista merénylőnek esett áldozatul.

NYILTTÉR.

Vettük a következő értesítést!

Reichard Áruházában

Fő-utcán

megérkeztek a tavaszi és nyári újdonságok a következő cikkek-ből: Préhler, Ita, angol- és olasz kalapok! Obervalder és Ladstädter-féle szalmakalapok. Eredeti Panama-kalapok. Férfi-, női- és gyermek színes cipők. Angol zsefr ingek. Elegáns divatmellények.

50

Egyedüli raktár a hírneves Engelhardt-féle Carlsbadi cipőkből.

Igazságszolgáltatás.

Hivatalos órák a városi járásbíró-ságnál. Megirtuk a minap, hogy a városi kir. járásbírósnál a hivatalos órák tekintetében az igazságügyi kormány a közelmúltban rendeletileg új rendet szabott meg. A rendelet orvos intézkedéssel a városi kir. járásbírósnál hivatalos óráit reggel 7 órától déli 2 óráig terjedő időbe osztatott be, miáltal a munka eredményességének gondolatát szolgálta. A hivatalos órák új rendje tegnap lépett érvénybe a városi járásbírósnál.

Első nap kissé furcsán esett szokatlansága miatt az új rend, de általában azt tapasztaltuk, hogy a bíróság tisztikara és egész személyzete a hivatalos órák új rendjén teljesen meg van elégedve.

Itt említjük meg, hogy a kir. ítélőtábla elnökének intencióiboz képest a kir. törvényszéknek is minden tanácsa az eddigi gyakorlattól eltérőleg egy idő óta már 8 órára tűz ki tárgyalásokat, ami ellen a jogkereső vidéki lakosság szempontjából méltán emelhető az a kifogás, hogy a vidékről jövő vonatok többnyire 8 óra után érkeznek városunkba s így ez az új gyakorlat olykor sértheti a vidék jogkereső közönségének érdekeit.

Izgató román hírlapíró. Akiknek a sajtó útján elkövetett nemzetiség ellen való izgatási perokról csak fogyatékos statisztikai fogalmuk van, tudják, hogy e téren az aradi *Tribuna* román politikai napilap szinte első helyen foglalkoztatja a kir. ügyészséget és a magyar büntető bíróságokat. De még a *Tribuna* hasábjain is alig jelent meg közlemény, mely tendenciójánál, hangja szenvedélyességénél, terditése nél és egyes passzusainál fogva alkalmasabb volna a magyarság elleni gyűlölet felkeltésére, mint a mely *Tömlöcbel* címmel *Niteszku* Vojku román hírlapíró tollából a *Tribuna* múlt évi augusztus 30-iki számában vezércikknek megjelent. Ezt a cikket a *Tribuna* vasárnaponként megjelenő krajcáros kiadásában is lekötötték, hogy az oláhság minnél szélesebb rétegéhez hozzáférhetővé tegyék. A par excellence izgató vezércikk kétszeri megjelenéséért a nagyváradi kir. ügyészség két rendbeli nyomtatvány útján elkövetett nemzeti-

ség elleni izgatás vétsége miatt perbe fogta a szerzőt. Niteszku Vojku a tegnap e tárgyban megtartott esküdtzéki főtárgyaláson elismerte a cikk szerzőségét, de avval védekezett, hogy nem volt szándéka izgatni és a közlemény nem is alkalmas a magyarság ellen a gyűlölet felkeltésére. Az inkriminált közlemény a legalkalmasabb formája. Ilyen és ehhez hasonló frázisokkal, szóval ugyon gyászosan védekezett a vádlott; védekezésével a vádlott csak a magyar nyelvbeli fogyatékos tudásának adta elszomorító bizonyosságát. Az esküdtek a cikk első leközlése miatt bűnösnek mondták ki Niteszku Vojkut, a második közlés miatt támasztott vádat azonban nem állapították meg, mire a bíróság 3 havi államfogházra és 200 korona pénzbüntetésre ítélte a vádlottat. A pénzbüntetés első sorban a lap kaucióját terheli. Jogerő után az ítélet a Tribunalban egész terjedelmében közzelendő. A vádlott nem nyugodott meg az ítéletben.

A városi járásbírósnál hivatalvizsgálata. A nagyváradi kir. ítélőtábla elnöke, *Szenikereszthy* Zsigmond báró, a gyulai törvényszék hivatalvizsgálatát a múlt héten befejezve, a tegnapi nappal megkezdte a nagyváradi városi járásbírósnál hivatala megvizsgálását. A vizsgáló elnök figyelme kiterjed a járásbírósnál ügykezelés egész mozzanatára s így a hivatalvizsgálat előreláthatólag hosszabb időt fog igénybe venni.

REGÉNYCSARNOK.

Művészet.

írta: Kraszevszkij A. N.

— Oroszból. —

59.

Csak, ha Löwenskjold grófnőre gondolt, remegett meg egész testében, mintha a hideg rázná. Es egyszerre megvillant agyában a gondolat: Mit keres tulajdonképpen Párisban? De csaknem nevetve felelt önmagának: Mintha rossz járatban lehetne, mikor felszólított engem, kísérszél el oda!

Miután az íróasztalon mindent gondosan elrendezett, lement a kertbe és a legszebb rózsákat kiválogatva számára s ujjait összeszurkálva a tövisen, lemetszette azokat. Halkan dudolgatva egyikét ama daloknak, miket vélegény korában ajánlott neki férje, az izlésteljesen egy nagy vázában elhelyezett virágokat felvitte férje szobájába és íróasztalára állította. Ekkor egy réz-hamutartóban félig elharmadt papirszeletkét vett észre, mely azelőtt elkerülte volt figyelmét. Megvizsgálta a papírt, meggyőződendő róla, vajjon eldobhatja-e. De a vér megállt ereiben. E francia nyelven írt szavakat olvasá le róla: »O, Te, Megváltóm és Teremtőm — Megrontóm — megtörve... Páris...«

A sorok további része elégett.

Alig birt megállani a lábán. Kitől valók e sorok? — Nem-e Löwenskjold grófnő írása ez? — Nem, nem — ez lehetetlen — hisz felszólított kísérszél el, — gondolá. Igen, felszólított! Tiszser, százaszor ismétlé ezt magának, hogy eltávolítsa magától a meggyőződést, mely kérelhetetlen biztossággal gyökeret vert benne. Nem hihetett ilyesmit, nem akarta, nem tudta hinni. És aztán — Löwenskjold grófnő nem hagyta el Les-Ormes kastélyt.

De bármiképpen küzd növekvő gyanuja ellen, nem bírja legyőzni. Ezer apró vonás jut eszébe, mely izalmát csak növeli.

A nap forró sugarakat lövell a saphirkék fellegettelen égből, Natália mit sem törődik vele, — rézsentesen keresztül metszi a parkot, bokrokon, pázsiton átbokorkálva, napernyő, kalap nélkül — egyenesen a kastélynak tart. Csak úgy véletlenül akar tudakozni. Senki sincs honn: a hölgyek még nem tértek vissza sétalovaglásukról; mi kár!

— Madame la princesse nagyon fogja sajnálni, jegyzi meg a maitred'hotel, ki az előcsarnokban fogadta; tán a lunch-ra maradhatna nagyságod, — rögtön terítéket tétettek a számára.

Régi ösmerős, egy öreg szolgál, kit Natália már évek óta ösmer.

— Oh, dehogya, nem maradhatok, suttogja Natália, csupán Löwenskjold grófnő egészségé után akartam tudakozni, oly rossz szinben volt a multkor, hogy megijedtem.

— Löwenskjold grófnő? — kérdé bámulva a szolgál; ah, hisz az már nincs is itt! A szegény grófnő már tegnapelőtt este utazott el, egészen váratlanul. Nekem is feltűnt, hogy szörnyű rosszul néz ki. Hát nagyságod is észrevette ezt?

Mit dadogott feleletül a sok szóbeszédre, soha sem tudta. Pár perccel később, visszasiet a parkon keresztül elhagyott otthonába. A nap még mindig aranyos fénnel ragyog le az azurkék égbőltről. Ő nem érzi a nap izzó hevét, nem látja, hogy az ég kék. Az ő számára a nap meghalt és az ég fekete. Ugy érzi, mintha nehezen, lélekölön bocsátkoznék le reá, mint valami fojtogató, megsemmisítően súlyos teher.

Hisz el akart vinni magával, igen, el akart vinni magával, ismétli önmagában, mintha eszavak valami megmentő, feloldó vigaszt tartalmaznának. Ekkor felmerül emlékében a zavart, nyugtalan kifejezésű arc, mellyel megfordult, hogy őt az utra felszólítsa... Nyilván, a megbánás és lelkifurdalás egy váratlan nyilvánulásának engedett.

— En megakadályozhattam volna, — morgogá tompán. Aztán egész testében megrázkódott az undortól és felháborodástól.

* * *

Ugyanezen időtájit Lensky setéten maga elé bámulva haladt át a Rue de la Paix on. Nem tudta, miért mérí végig ezt az utcát inkább, mint egy másikat, mert egy fabatkát sem bánta merre jár, ha csak valamiképen az időt agyonvernie sikerül. Leirhatlan harag dult benne, önmaga elleni, igaz harag s egyuttal az undor is gyötörte. Hisz mégis mindig a régi dolog az egész — egyik nő olyan, mint a másik. Az egyetlen, kivel valaha találkozott, ki másforma, ez az ő sajátja — és ő? — Nos, ő felhasználta az első, ostoba alkalmat, hogy ezt az ő egyetlen gyöngyét meggyalázza!

Utja a szálloda mellett vezetett el, hogy tavaly vele lakott. Egy ékszerész kirakatából a legpompásabb ékszerek ragyogtak feléje. Belépett. Hozni akart Natáliának valamit, egy kis örömet óhajtott szerezni neki.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsde 1907 június 17-én.	
Magyar aranyjárdék 4%	11.21
Magyar koronajárdék 4%	99.-
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	83.-
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	95.-
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	96.-
Magyar gyermek sorsjegy-kölesön	200.-
Tisza zab. és szegedi sorsjegy-kölesön	150.-
Osztrák járdék ezüstben	99.50
Osztrák járdék papirban	100.-
Osztrák korona járdék	117.-
Osztrák járdék aranyban	99.-
1860. oszt. államsorsjegyek	155.-
Osztrák-magyar bankrészevény	17.65
Magyar hitelbank részevény	17.65
Városi villamosvasut	833.-
Osztrák hitelbank intézeti részevény	680.50
20 frankos frankos (Napolendor)	683.25
Osztrák-magyar államvasuti részevény	19.08
Német birodalmi márka	117.58
London vista	95.47
Páris vista a	95.47
20 márkás arany	37.40

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKIOS GYULA.

Központi Takarékpénztár Nagyváradon.

Alaptőke 1,000.000 korona.

Telefon szám 443.

Felhívás!

Az 1907. évi június 2-án tartott rendkívüli közgyűlésünk 5000 drb 200 kor. névértékű új részvény kibocsátása által intézetünk alaptőkéjének két millió koronára leendő felemelését harározta el.

Ezen új 5000 drb részvény átvételére a régi részvényesek **elővételi joggal bírnak** olyformán, hogy minden régi részvényre egy új részvény a megállapított 212 korona árban részükre tentartatik. E vételárban a kiállítási díj és illeték már bennfoglaltatik.

Az új részvények vételára után a folyó 1907. évi július 1-től a befizetés napjáig 6%-os kamat fizetendő, ennek ellenében az új részvények az üzleteredményben 1907. év július 1-től kezdve részesednek. A július 1-ig történt befizetések után a takarékpénztár 5% kamatot térít meg.

Ezen közgyűlési határozat folytán felhívjuk t. részvényeseinket, hogy az új részvényekre elővételi jogukat bezárólag f. évi **július 15-ig** gyakorolni s ugyanakkor a régi részvényeket az elővételi jog gyakorlására vonatkozó lebélyegzés végett pénztárunknál bemutatni sziveskedjenek.

A befizetések 1907. november 1-ig tetszés szerinti részletekben teljesíthetők, azonban az elővételi jog gyakorlásánál részvényenként 52 korona fizetendő.

A befizetésekről ideiglenes igazolványok adatnak ki. Ezen ideiglenes igazolványok névre szóló részvényekre és ezzel kapcsolatosan a 200 K. n. é. részvényeknek 400 K. n. é. részvényekre való kicserélésére vonatkozólag újabb felhívást fogunk annak idején közzétenni.

Az új részvények befizetésére vonatkozólag érvényben maradnak alapszabályaink 10. §-ának a késedelmes befizetésekre vonatkozó intézkedései.

Nagyvárad, 1907. június 3.

Központi Takarékpénztár
Részvénytársaság Igazgatósága.

HIRDETESEK

jutányos árban felvételnek a

„TISZÁNTÚL”

kiadóhivatalában.

özv. dr. Deákné

FOGMŰTERMÉT

áthelyezte

Kossuth Lajos-utca (Sas-utca) 2 sz.

: : : : alá az emeletbe. : : : :

Kiváló házikoszt.

Aki kiváló, jó házikosztot akar élvezni, anélkül, hogy a nyári forró napokban otthon főzzön, forduljon hozzám, **Szent János-utca 37.**, vagy a színházi tözsdében, hol előfizetéseket is elfogadnak.

Tisztelettel

Hatvani Károlyné.

Nagyváradai Cabaret

a (Bazár-kertben.)

Tisztelettel értesitem Nagyvárad város műértő közönségét, hogy f. hó 19-én

magas színvonalon álló Cabaretemet

megnyitom.

Hatvani Károly,

a nagyváradai Cabaret vezetője.

Moskovits

cipőgyár

Kossuth-utca

Helyi ipar.

24

Uj üzlet! Uj üzlet!

Lukács Nándor
butor-raktáraműasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye
Nagyvárad, Fő-utca 8. sz. Széchenyi szállodá-
val szemben.Allandó raktár: háló, ebédlő
uri szoba és
szalon berendezések, mindennemű modern styl
szerint. Vas, réz és hajlított fa butorok reudki-
vül nagy választékban.

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak.

Kívánatra rajzok és költségvetések ingyen.

Lukács Aladár

elsőrangú kalap-, fehérnemű- és uri-
divat üzlete

Nagyvárad, Fő-utca.

Telefon 516.

Vizsgai
jutalomkönyvek

a legnagyobb választékban kaphatók

Sebő Imre

könyv- és papir-kereskedésében,

NAGYVÁRADON.

Bérleti hirdetés.
Nagyváradona Szt. László-tér és Kossuth-utca sarkán lévő
4800 négyzetméter területű, 150 méter utcai
homlokzattal bíró saroktelkenmodern szállodát, kávéházat, vigadót,
éttermet, cukrászdát, üzlethelyiségeket
magában foglaló

— négyemeletes palotát építettünk. —

Az új épületben

a következő KIADO helyiségek lesznek.

1. szálloda:

90 vendégszoba, fürdőszoba és mellékhelyi-
ségek. Központi fűtés, villanyvilágítás, négy
lépcső, két lift.

2. étterem,

mely a következőkőből áll:

- 250 m² területű nagy étterem.
- 80 m² területű külön étterem,
- 80 m² területű vörös terítékes helyiség,
- 160 m² területű nagy konyha,
- 60 m² területű külön konyha,
- 50 m² területű hideg konyha,
- 18 külön kamara, tálaló, raktár, pince és
egyéb helyiségek.

3. kávéház:

450 m² területű, 50 méter utcahomlokzattal
bíró kávéházi terem, 8 külön szoba és ezen-
kívül a szükséges mellékhelyiségek.

4. Vigadó,

mely áll egy 500 m² területű nagy terem-
ből, mely egy 200 m² területű kis teremből,
ruhatárral, öltözőkkel, vesztibülekkel;
hozzátartozik két nagy, több kisebb étkező
és cukrászdai helyiség, külön konyhák, kamarákkal, mellékhelyiségekkel. A VIGADÓ
összes mellékhelyiségeinek területe 2000
négyzetméter.

5. Üzlethelyiségek:

és pedig:

- a Szt. László-téren 5.
- a Kossuth Lajos-utcán 16,
- a Szt. László-teret a Kossuth és Zöldfa-
utkákkal összekötő, 200 méter hosszú,
két emelet magasságban, üvegtetővel
fedett passageban 40.

A kiadó helyiségekre vonatkozó
tervrajzokkal és mindennemű felvilágosítás-
sal, valamint a közelebbi bérleti feltetelek-
kel készséggel szolgálunk.

Nagyváradon, 1907. évi május 10-én.

„Fekete sas“ és
„Zöldfa“-szálloda

és

Vigadó részvénytársaság

Iroda: Rákóczi-ut 2. sz. I. em. Telefon 683.